

II.

Szabóné Szávay Judit–Vasas Livia

A fejlődés irányvonalai a Központi Könyvtár által elnyert alapítványi támogatások és pályázatok tükrében 1990 és 1996 között

Az 1980-as évek közepétől kibontakozó alapítványi-pályázati rendszer a könyvtárak számára is a fejlődés és a fejlesztés hatalmas lehetőségeit teremtette meg. A SOTE Központi Könyvtára intenzíven élt ezekkel a lehetőségekkel, többnyire szép sikerrel. Az a néhány pályázat (OMFB, NKA, Játékalap), amelynek keretében a könyvtárnak nem sikerült támogatást kapnia, korántsem amiatt maradt meddő, mert nem felelt meg maximálisan a kiírás követelményeinek. Pestiesen szólva: „ez is benne van a pakliban”, ami azonban nem ok az elbátortalanodásra. Az alábbi cikk – időrendben – csak a sikeres akciókat, illetve a nyomukban megvalósult fejlesztéseket mutatja be.

A SOTE Központi Könyvtára által elnyert alapítványi támogatások és pályázatok összességükben minőségi változást eredményeztek az addig klasszikus funkciókat hagyományos módszerekkel ellátó intézmény életében. A számítógépes hálózaton futó többféle élettudományi adatbázis, az integrált könyvtári rendszer, a szakirodalmi videohasználat, a korszerű állományvédelmi technika egyszerre bővíti és mélyíti el a korábbi munkaválóságát.

Megítélésünk szerint szakmai szempontból nem lesz érdektelen, ha könyvtárunk alapítványi támogatásának, illetve pályázási gyakorlatának és e gyakorlat modernizálási hozadékának bemutatásával a kollegiális nyilvánosság elé lépünk.

*

Sorrendben a következő támogatásokat és pályázatokat nyertük el:

1985-ben az *MTA–Soros-alapítvány* támogatásaként könyvtárunk fénymásoló berendezéshez jutott, ami korábban még – talán a fiatalabb kollégák el sem hiszik – igencsak jelentős előrelépésnek számított.

1986-ban az Egészségügyi Minisztérium által biztosított különkeretből módunk volt többek között egy Commodore mikroszámítógép megvásárlására, a kisebb volumenű könyvtári nyilvántartások gépi megoldására.

Az *Andrew W. Mellon-alapítványhoz* 1990-ben beadott pályázati kérésünk ugyancsak sikerrel

zárult: gépparkunk egy 11 meghajtóegységes CD-toronnyal bővült.

1991-ben a *Volkswagen-alapítvány* fénymásoló berendezéssel támogatta a könyvtárunkat.

A SOTE Központi Könyvtára 1991-ben a *Felzárkózás az Európai Felsőoktatáshoz Alap* (FEFA) első fordulójában „Az európai színvonalú informatika bevezetése a Semmelweis Orvostudományi Egyetem oktatási infrastruktúrájában” c. összegyemti pályázat keretében nyert el meghatározó jelentőségű támogatást fejlesztési terveinek realizálásához. A pályázat céljainak megvalósítása az 1992 és 1995 közötti időszakot ölelte fel.

A fő cél egy olyan korszerű egyetemi központi könyvtár és szolgáltatóhely kialakítása volt, amely követi az európai felsőoktatási könyvtárak fejlődési tendenciáit. Az ezen belüli részcélok:

- egy magas színvonalú, jövőbe mutató lokális könyvtári számítógépes hálózat létesítése, amely a megfelelő gateway-vel az egyetemi számítóközponton keresztül nyitottá válhat a világ felé;
- számítógépes munkaállomások telepítése a könyvtári adminisztráció és adatfeldolgozás, illetve a nyilvános online katalógus számára;
- a hálózati végpontokhoz kapcsolódó lokális telefonhálózat kiépítése;
- könyvtári állományvédelmi rendszer telepítése, közvetlen összeköttetés megteremtése a könyvtár két emeleten elhelyezett olvasóterme között;

- video-olvasóterem kialakítása, berendezése;
- a legfontosabb élettani és orvosi CD-ROM adatbázisok folyamatos előfizetése a pályázat futamideje alatt;
- a pályázat három éve alatt a számítógépes hardver- és szoftverbeszerzések realizálása és a kiegészítő berendezések, illetve a szoftverek korszerűsítése;
- önkiszolgáló – mágneskártyás és pénzürmés interfésszel felszerelt – fénymásológépek üzembe állítása, a színes fénymásolat-szolgáltatás elindítása;
- szakmai továbbképzés.

A megvalósítás folyamatának tervezésében és kivitelezésében a könyvtári feladatok logikus egymásutánisága határozta meg a sorrendet.

A számítógépes hálózat és a munkaállomások telepítése megteremtette a lehetőséget az integrált könyvtári rendszer bevezetésére (Dynix-Horizon, USA), aminek megvalósítása a FEFA II. fordulójában az Eötvös Loránd Tudományegyetemmel és a Miskolci Egyetemmel közösen elnyert 459. sz. pályázatnak köszönhető.

A Központi Könyvtár állományi adatainak feltöltése folyamatos, míg az első lépcsőben 20 tanszéket kívánunk bekapcsolni a rendszerbe, úgy választva ki őket, hogy speciális gyűjteményeikkel kiegészíthessék a Központi Könyvtár választékát. Az online katalógus működésbe lépésekor az egyetemen több mint ezer terminálon lesz „böngészhető” az OPAC-modul.

A FEFA 416. sz. projektjének egyik része (ELTE–SOTE–KOKI) olyan információs centrum létrehozását pályázta meg, amelynek elsődleges célja a szakirodalom-kutatás. Az elnyert pályázat nyomán az öt PC-ből és öt Macintosh gépből álló centrum a Központi Könyvtár területére települt, kibővítve a már meglévő lokális hálózatot. Ez a centrum közvetlenül az olvasóterem mellett helyezkedik el, s így a kutató az eredeti irodalomhoz, illetve a másolatkészítés lehetőségéhez azonnal hozzájuthat. Az információs centrum számítógépei megengedik az összes Internet-lehetőség használatát (elektronikus levelezés, WWW stb.). Létjogosultságát bizonyítja, hogy igénybevétele a csúcsidekben (az egyetemi előadások befejezése után) túllépi jelenlegi kapacitását, ami miatt korlátoznunk kellett az egy főre eső használati időt.

A pályázat működési költségekre előirányzott támogatásából lehetőségünk nyílt angol és német szótárak, valamint orvosi szótárak beszerzésére, amivel régi hiányt pótolunk.

A FEFA IV. fordulójában elnyert 1535. sz. pályázat CD-ROM adatbázisok előfizetésének folyamatoságát és választékának bővítését biztosította. Ez alatt az idő alatt tudtuk először megrendelni a nagyon drága Science Citation In-

dex on CD-ROM és a CCIS-MICROMEDEX adatbázist.

A FEFA V. fordulójában a 2050.3 alprojekt nyerteseként az elektronikus könyvtár szinten tartását jelöltük meg célként. Napjainkban érkezett el az az idő, amikor az első fordulóban beszerzett hardvereszközöket fejleszteni szükséges, és a folyamatos fejlődés érdekében a szoftverek aktualizálása, új szoftverek beszerzése is elkerülhetlenné válik.

Az 1993–1994-es OTKA-pályázat lehetőséget teremtett folyóirat-köttetésre és állománygyarapításra.

Az 1995-ben elnyert NIIF-pályázat alprojektjeként támogatást kaptunk a Központi Könyvtár folyóirat-nyilvántartó és érkezető adatbázisának konvertálására.

1996-ban nyertünk el először NKA-támogatást. A meghívásos pályázatban a SOTE Központi Könyvtára orvostudományi területen kedvezményezett volt a retrospektív feldolgozás elvégzésére. (Ez a támogatás azonban csak töredéke az adatbázis-építés költségeinek.)

Az Assistance pályázat megvalósítása során az Index Medicus tárgyszavait követő kétnyelvű (magyar–angol) szótár született az integrált könyvtári rendszerbe történő könyvfeldolgozás kétnyelvű indexeléséhez. A szótár az adatbázis fejlesztése közben folyamatosan bővül. A pályázatban részt vevő osztrák társegyetem egy esetleges további pályázat keretében a német nyelvű tárgyszavakkal való kiegészítés gondolatával foglalkozik.

Minden pályázat – amennyiben megengedte – működési és utazási költségkategoriat is tartalmazott. Az utazási költséget kongresszusi részvételre, tanulmányutak finanszírozására fordítottuk. Minden egyes tapasztalatcsere meghozta a maga eredményét, a könyvtár szolgáltatási színvonalának emelkedését (pl. információs sheetek, mágneskártyás fénymásolás, dokumentumkötés).

A pályázatok realizálásához szükséges infrastrukturális fejlesztéseket az egyetem mint fenntartó intézmény a megvalósítási időnek megfelelően három évre tervezte. A tervezésben és a kivitelezésben tökéletes partnernek bizonyuló műszaki főosztály munkatársai intenzíven segítették a pályázati célok minél maradéktalanabb megvalósítását. Ennek főbb konkrétumai: a kölcsönzői egység újjáépítése, rálátással a mágneskapura; a számítógépterem kialakítása; az olvasóterem korszerűsítése; az információs centrum létesítése; a szolgálati helyiségek és munkahelyek korszerűsítése.

A beszerzett géppark (számító- és fénymásológépek) fenntartása és üzemeltetése (karbantartás, fejlesztés) természetesen többletköltségeket jelent a Központi Könyvtár költségvetésében.

A pályázatok eredményeként a SOTE Központi Könyvtárának számítógépes technikája a legjobbak egyike a hazai könyvtárak mezőnyében; s mint ilyen, hatékonyan tudja támogatni a könyvtárhasználóinak szakirodalommal és szakinformációval való ellátását.

Irodalom

- Felzárkózás az Európai Felsőoktatáshoz Alap I. és II. pályázati forduló projektjeinek értékelése. Kézirat. Lezárva: Budapest, 1996. január 8. 5 p.
- Felzárkózás az Európai Felsőoktatáshoz Alap 004. sz. pályázat. – Zárójelentés. Kézirat. Budapest, 1995.
- Felzárkózás az Európai Felsőoktatáshoz Alap 416. sz. pályázat. – Zárójelentés. Kézirat. Budapest, 1995.

- A Semmelweis Orvostudományi Egyetem Központi Könyvtárának 1990. évi jelentése. Kézirat. Budapest, 1991. 18 p.
- A Semmelweis Orvostudományi Egyetem Központi Könyvtárának 1991. évi jelentése. Kézirat. Budapest, 1992. 27 p.
- A Semmelweis Orvostudományi Egyetem Központi Könyvtárának 1992. évi jelentése. Kézirat. Budapest, 1993. 23 p.
- A Semmelweis Orvostudományi Egyetem Központi Könyvtárának 1993. évi jelentése. Kézirat. Budapest, 1994. 20 p.
- A Semmelweis Orvostudományi Egyetem Központi Könyvtárának 1994. évi jelentése. Kézirat. Budapest, 1995. 19 p.
- A Semmelweis Orvostudományi Egyetem Központi Könyvtárának 1995. évi jelentése. Kézirat. Budapest, 1996. 20 p.

Beérkezett: 1996. VIII. 13-án.

Magyar anatómiai atlasz CD-ROM-on

A *Medical Multimedia Kft.* és a *Kossuth Könyvkiadó* decemberben mutatta be az első magyar multimédiás anatómiaatlaszt, a *Repetitio Anatomiae* című CD-ROM-sorozatot, amelyet gyakorló orvosok és orvostanhallgatók számára készítettek.

A szerzői munkacsoport tagjai, *dr. Vajda János*, *dr. Csányi Károly* és *dr. Patonay Lajos* az emberi test anatómiáját 25 önálló témakörre bontva dolgozták fel. A készítőik 554 eredeti preparátumról készített kiváló minőségű színes diaképet, ugyanennyi vázlatrajzot, 5344 nevezéktani fogalmat, több mint 9 órányi magyarázó hanganyagot és ehhez kapcsolódó írott szöveget rögzítettek és tettek sokoldalúan visszakereshetővé. Az összeállításnál a szerzőket a funkcionális szemlélet vezette, és főként a nehezebben elképzelhető térbeni helyzeteket, illetve a szervek syntopiáját helyezték előtérbe. Az egyes képek egészben vagy részletekben kinagyíthatók, és a grafikákkal, valamint az írott szöveggel együtt kinyomtathatók. A program lehetőséget nyújt jegyzetek készítésére és tesztek kitöltésére, segítve az adott tudásszint felmérését.

A három lemezből álló sorozat segíti az *orvostanhallgatók* anatómiai alapismereteinek elmélyítését, a manuális területeken dolgozó *orvosok* és *orvoscsoportok* pedig felrészíthetik ismereteiket az összegyűjtött, rendszerezett és tetszőlegesen rendszerezhető óriási tömegű információ segítségével.

A sorozat által felölelt témakörök:

I. CD-ROM

1. A fej boncolása és metszetei I.
2. A fej boncolása és metszetei II.
3. A fej boncolása és metszetei III.
4. Az agy „in situ” boncolása
5. A kivett agy boncolása I.
6. A kivett agy boncolása II.
7. A nyak boncolása I.
8. A nyak boncolása II.

II. CD-ROM

9. A mellüreg boncolása I.
10. A mellüreg boncolása II.
11. A hasüreg boncolása I.
12. A hasüreg boncolása II.
13. Retroperitoneum
14. A törzs metszetei
15. A női kismencede
16. A férfi kismencede

III. CD-ROM

17. A felkar boncolása
18. Az alkar boncolása
19. A kéz boncolása
20. A felső végtag metszetei
21. A comb boncolása
22. Az alszár boncolása
23. A láb boncolása
24. Az alsó végtag metszetei
25. Az érzékszervek

(T. J.)